

**Archeologisch vooronderzoek
Rumst Sleutelhof**

COLOFON

Opdracht:

Archeologisch vooronderzoek Rumst Sleutelhof

Opdrachtgever:

Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen

Opdrachthouder:

SORESMA nv
Britselei 23
2000 Antwerpen

Tel 03/221.55.00
Fax 03/221.55.03
www.soresma.be

kwaliteitslabel
ISO 9001:2000

Identificatienummer:

205167

Datum:

April 2010

status / revisie:

definitief

Vrijgave:

Jan Parys

Projectmedewerkers:

Edith Goudie-Falckenbach, Dirk Mervis, Jeroen Vanden Borre

© Soresma 2010

Zonder de voorafgaande schriftelijke toestemming van Soresma mag geen enkel onderdeel of uittreksel uit deze tekst worden weergegeven of in een elektronische databank worden gevoegd, noch gefotokopieerd of op een andere manier vermenigvuldigd.

Inhoud

Inhoud	1
1 Samenvatting	3
2 Inleiding	4
2.1 Algemeen	4
2.2 Doel van het onderzoek	4
2.3 Opzet van het rapport	4
2.4 Methode	5
3 Aard van de bedreiging	6
4 Bodemkundige, landschappelijke en archeologische gegevens	7
4.1 Bodemkaarten en bodemgebruik	7
4.2 Archeologische gegevens	7
5 Het proefsleuvenonderzoek	8
5.1 Methode	8
5.2 Sporen en structuren	8
5.3 Vondsten	15
6 Besluit en waardering	16
7 Aanbeveling	17
8 Bijlage	18

Prospectie
Vergunningsnummer: 2010/040
Aanvrager: VANDEN BORRE Jeroen
Naam site: Leuven Dijleterrassen

1 **Samenvatting**

In opdracht van de VMSW heeft Soresma archeologisch vooronderzoek verricht aan de Schoolstraat te Rumst in het kader van het project Rumst Sleutelhof. De VMSW wil op deze locatie een aantal woningen bouwen. De bouw van deze woningen kan eventueel aanwezige archeologische waarden verstoren.

Soresma diende verspreid over het plangebied een aantal proefsleuven aan te leggen, zodat minimaal 12% van het terrein onderzocht werd.

In het noordwesten van het plangebied zijn enkele relevante archeologische sporen teruggevonden. Het gaat om een structuur die minimaal uit zes palen bestaat en een cirkelvormige greppel. Er zijn geen vondsten aangetroffen die een datering kunnen ondersteunen.

In het uiterste zuiden van het plangebied bleek de bodem ernstig verstoord door graafwerken.

Soresma adviseert vervolgonderzoek in de vorm van een vlakdekkende opgraving over het grootste deel van het terrein.

2   *Inleiding*

2.1   *Algemeen*

In opdracht van de VMSW heeft Soresma archeologisch vooronderzoek verricht aan de Schoolstraat te Rumst in het kader van het project Rumst Sleutelhof. De VMSW wil op deze locatie een aantal woningen bouwen. De bouw van deze woningen kan eventueel aanwezige archeologische waarden verstoren.

Voorafgaand aan de aanleg van de sleuven diende Soresma het terrein vrij te maken voor proefsleuvenonderzoek en de bestaande bitumineuze verharding en fundering verwijderen.

In het kader van het 'archeologiedecreet' (decreet van het Vlaams Parlement 30 juni 1993, houdende de bescherming van het archeologisch patrimonium, inclusief de latere wijzigingen) en het uitvoeringsbesluit van de Vlaamse Regering van 20 april 1994, is de eigenaar en gebruiker van gronden waarop archeologische waarden zich bevinden, verplicht deze waarden te behoeden en beschermen voor beschadiging en vernieling. In het licht van de bestaande wetgeving heeft de opdrachtgever beslist, in samenspraak met Agentschap Ruimte en Erfgoed Vlaanderen, eventuele belangrijke archeologische waarden te onderzoeken voorafgaand aan de aanleg van de verkaveling. Dit kan door behoud *in situ*, als de waarden ingepast kunnen worden in de plannen, of *ex situ*, wanneer de waarden onomkeerbaar vernietigd worden.

Het plangebied ligt aan de Schoolstraat en is omsloten door een bestaande bewoning (twee schoolgebouwen in het noorden en zuiden) en private woningen in het oosten. In het uiterste noordwesten bevond zich een stukje braakliggend terrein dat niet bij het onderzoeksterrein hoorde.

Het archeologisch onderzoek is uitgevoerd op 25 en 26 februari en 1 maart 2010 door Edith Goudie-Falckenbach, Dirk Mervis en Jeroen Vanden Borre. Contactpersoon bij de bevoegde overheid, Agentschap Ruimte en Erfgoed is Annick Arts. De contactpersoon bij de opdrachtgever is Gustaaf Veters.

Ook tijdens de saneringswerken voorafgaand aan het graven van de sleuven was een archeoloog aanwezig om te vermijden dat diepe graafwerken gebeurden.

2.2   *Doel van het onderzoek*

Het onderzoek wil een degelijk en onderbouwd advies geven voor eventueel archeologisch vervolgonderzoek. Daartoe worden enerzijds de impact van de geplande werken onderzocht en anderzijds eventuele archeologische waarden gesitueerd en gewaardeerd.

2.3   *Opzet van het rapport*

Na de samenvatting en dit inleidend hoofdstuk wordt de bedreiging geschetst. Vervolgens wordt stilgestaan bij de bekende archeologische en bodemkundige gegevens uit het plangebied en omgeving. Daarna worden de resultaten van het veldwerk voorgesteld. Uiteindelijk volgt een synthese en een advies voor eventueel vervolgonderzoek.

2.4   *Methode*

De opdracht omvatte het graven van proefsleuven verspreid over het plangebied. Op deze manier moest minstens 12% van het terrein onderzocht worden.

Waar nodig moest Soresma kijkvensters aanleggen om de aanwezige waarden beter te kunnen evalueren en waarderen.

Een graafmachine heeft de sleuven gegraven onder begeleiding van twee archeologen. In de sleuven is het profiel ongeveer om de vijf meter opgeschaafd en gedocumenteerd, zijn sporen ingetekend en vondsten verzameld. De proefsleuven en de sporen zijn door middel van foto's en beschrijvingen gedocumenteerd. Een landmeter heeft de proefputten de sporen ingemeten door middel van Total Station en GPS.

Het onderzoek ondervond grote hinder door de erg hoge waterstand. De fotografische registratie en het couperen van sporen werd ernstig bemoeilijkt.

3   *Aard van de bedreiging*

De opdrachtgever wil in het plangebied een verkaveling aanleggen. Dit gaat gepaard met ingrepen in de bodem die eventuele archeologische waarden kunnen schaden.

4 Bodemkundige, landschappelijke en archeologische gegevens

4.1 Bodemkaarten en bodemgebruik

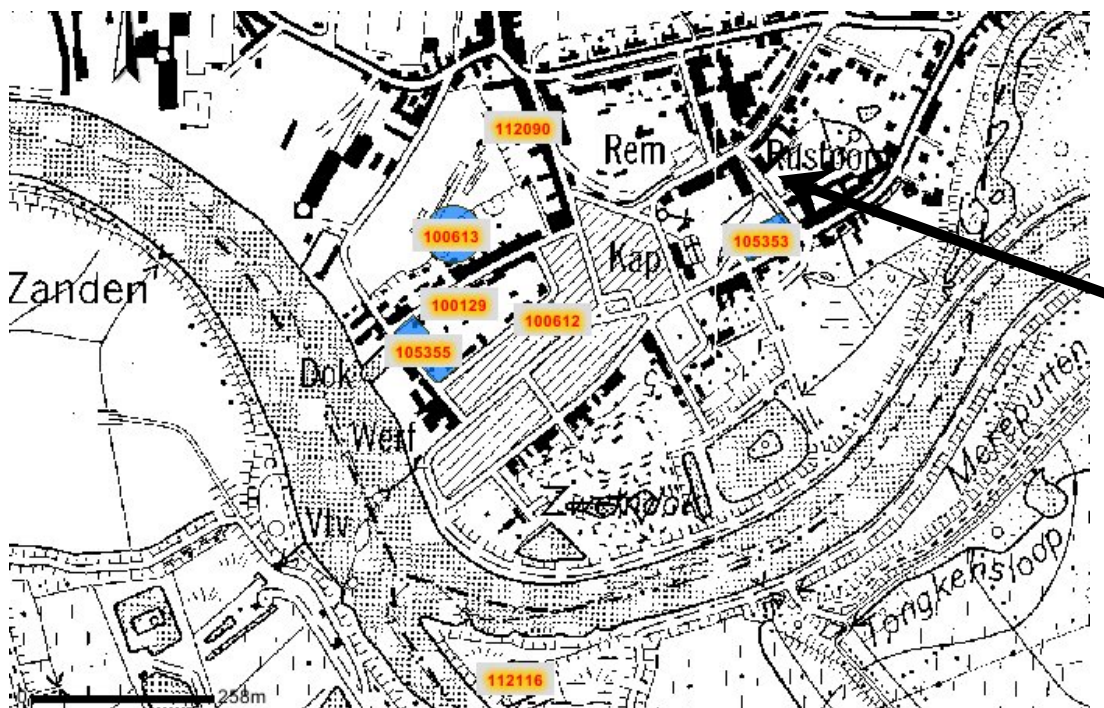
Op de bodemkaart is het plangebied niet gekarteerd aangezien het deel uitmaakt van de kern van Rumst. Het plangebied ligt een honderdtal meter van de Rupel. De kern van Rumst ligt in een bocht van de Rupel. Tussen de Rupel en de kern van Rumst is een kleine zone ingekleurd als veengrond.

4.2 Archeologische gegevens

In de onmiddellijke omgeving van het plangebied liggen een aantal CAI-nummers. Het gaat om:

- 105353: vondst van Romeinse dakpannen en scherven tijdens verbouwingen van de kerk (ongeveer 50 meter van het plangebied)
- 100612: losse vondst van terra sigillata uit de tweede helft van de tweede eeuw.
- 105355: losse vondsten uit prehistorie tot Romeinse tijd. Ook vondst van een spitsgracht, mogelijke aanwezigheid van Romeins kamp.
- 112090: houten windmolen zichtbaar op Ferrariskaart (18de eeuw)
- 100129: lossen vondst van Romeins glas (derde kwart 3de eeuw)
- 100613: cluster van Romeinse vondsten en sporen.
- 112116: kasteel van Rumst (oorsprong in de 9de – 11de eeuw)

Deze vondsten duiden er op dat in de onmiddellijk omgeving waardevolle archeologische sporen aanwezig zijn met een klemtoon op de Romeinse periode. De hele wijk ten westen van het onderzoeksgebied ('Molenveld') wordt geïnterpreteerd als een omvangrijke Romeinse vindplaats.

Afbeelding 1: CAI-vindplaatsen in de omgeving (onderzoeksgebied aangeduid met een pijl)

5   *Het proefsleuvenonderzoek*

5.1   *Methode*

Er werden zes proefsleuven en één kijkvenster aangelegd met een totale oppervlakte van 520 m². Dit komt overeen met 12,5 % van het toegankelijke deel van het plangebied (4305 m²).

De sleuven zijn parallel aangelegd. In het noorden van het terrein (ten noordwesten van proefsleuven 5 en 6) konden geen sleuven worden aangelegd omdat op deze locatie het terrein niet toegankelijk was door de aanwezigheid van afval en bouw materiaal.

Het proefsleuvenonderzoek had een prospectief karakter. Bedoeling was na te gaan in hoeverre de bodemopbouw in het plangebied gunstig was voor een verdere archeologische opgraving en of in het plangebied archeologische waarden aanwezig zijn. Deze waarden dienden gewaardeerd te worden. In functie van advies voor eventueel vervolgonderzoek moest zoveel mogelijk informatie verkregen worden over datering, functie en conservering van de sporen.

5.2   *Sporen en structuren*

Bodemopbouw

In alle sleuven zijn de profielen op regelmatige basis geïnspecteerd en gedocumenteerd. Over het algemeen rust de bouwvoor (tussen 30 en 60 cm dik) op een bruin, humeus afdekkend pakket. Dit pakket is gemiddeld 30 cm dik. Hoewel een esdek normaal gezien dikker is en hoewel we niet met zekerheid konden vaststellen dat het een esdek betreft, opteren we deze benaming in het rapport te hanteren. Dat esdek rust op zijn beurt onmiddellijk op de gele, zandige moederbodem. Verspreid over het terrein zijn recent vergravingen gebeurd dwars door het esdek tot in de gele moederbodem. Met name in het westen van het plangebied is het afdekkende pakket nagenoeg helemaal verdwenen.

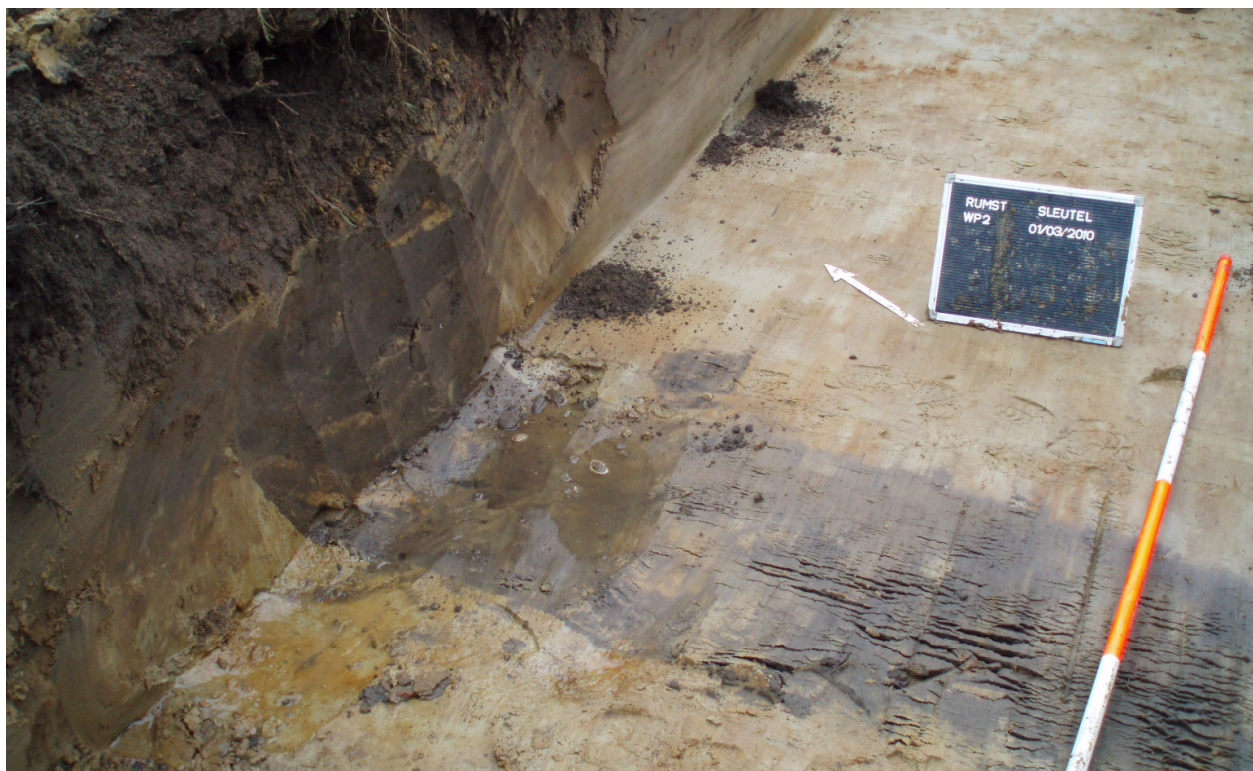
Onder het esdek is geen oudere A-, E- of B-horizont aangetroffen. Dat houdt in dat bij de aanleg van het esdek de oudere bodem reeds is vergraven.

Het vlak werd een tiental centimeter onder het esdek aangelegd.

Afbeelding 2: profiel centraal in proefsleuf 1.

Afbeelding 3: spoor 51 (4.95 m TAW) in proefsleuf 2. Het spoor is doorheen het esdek aangelegd.

Proefsleuven 1, 2, 3 en 5

In deze sleuven zijn enkel recente sporen aangetroffen. Het gaat voornamelijk om recente paalkuilen, greppels en kuilen. Deze interpretatie is gebaseerd op de brokkelige, heterogene vulling van elk van deze sporen. Vaak zijn betonijzers en baksteenpuin aanwezig.

Twee sporen, sporen 12 (5.2 m TAW) en 53 (5.16 m TAW) zijn toch gecoupeerd, ondanks hun duidelijk recente uiterlijk. Beide zijn erg vlekkelig. Spoor 53 (5.16 m TAW) bevatte bovendien resten betonijzer. De coupe bevestigde de visuele vaststelling.

Afbeelding 4: spoor 12 (5.2 m TAW) in sleuf 1

Afbeelding 5: spoor 53 (5.16 m TAW) in sleuf 2

Enkel spoor 38 (5.09 m TAW) in sleuf 5, een grijs paalspoor (vermoedelijk een staakje) is vermoedelijk een relevant archeologisch spoor. Door wateroverlast is geopteerd dit spoor niet te couperen. Naar verwachting zou het spoor onmiddellijk wegspoelen, wat een eventueel vervolgonderzoek kon hinderen.

De grachten die op het terrein zijn aangetroffen bleken recent aangelegd en opgevuld. De vulling was telkens uitermate brokkelig en heterogeen. Bij het opschaven van de profielen ter hoogte van de gracht was zichtbaar hoe deze vanuit de bouwvoor door het esdek waren aangelegd. Aangezien er geen duidelijkheid is over de datering van het afdekkende pakket kunnen we de aanleg van de sloten moeilijk dateren. Gelet op de steile insnijding en het ontbreken van vegetatie denken we dat het graven en dichtmaken van de sleuven vrij dicht na elkaar moet zijn gebeurd.

De aanwezigheid van recente paalkuilen en recente grachten duidt op recent en intensief landgebruik. Dit kon niet nagegaan worden door het ontbreken van een bureauonderzoek.

Proefsleuven 4 en 6

In tegenstelling tot de andere sleuven zijn hier bijzonder weinig recente sporen gevonden. Enkel sporen 24 (5.17 m TAW), 25 (5.2 m TAW) en 26 (5.16 m TAW) in proefsleuf 4 en

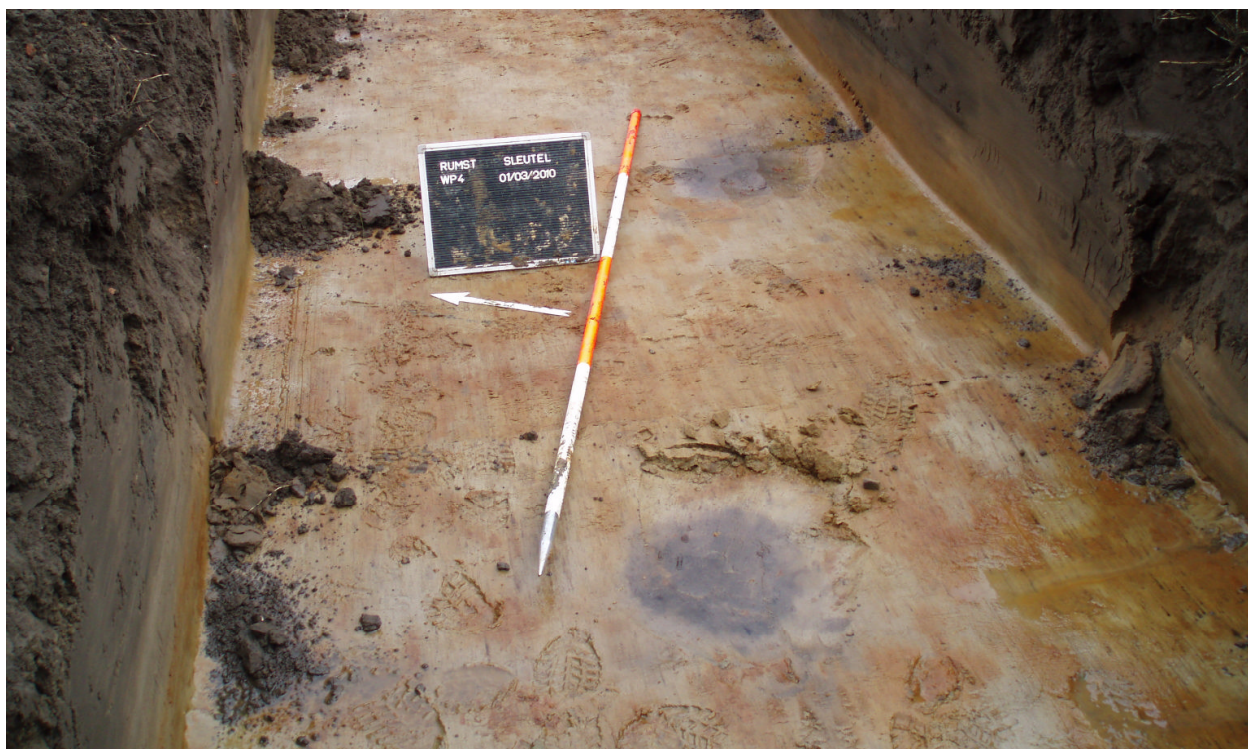
sporen 32 (5.2 m TAW), 33 (5.2 m TAW), 34(5.18 m TAW) en 35(5.24 m TAW) in proefsleuf 6 zijn recente (paal)sporen. Die beoordeling is gemaakt op basis van hun heterogene vulling.

In proefsleuf 4 zijn zes of zeven paalsporen aangetroffen die duidelijk één structuur vormen op basis van hun onderlinge ligging. Sporen 20, (5.10 m TAW) 21 (5.13 m TAW), 22 (5.16 m TAW), 27 (5.18 m TAW), 28 (5.18 m TAW), 29(5.17 m TAW), en 30 (5.17 m TAW), vormen vermoedelijk een gebouw of spieker. Door wateroverlast kon niet nagegaan worden of sporen 27 (5.18 m TAW), en 28 (5.18 m TAW),, één paalspoor vormen. Spoor 29 (5.17 m TAW), is gecoupeerd en bleek een 20 cm diep paalkuil te zijn.

Het is mogelijk dat de palen deel uitmaken van een grotere structuur die zich verder naar het westen, noorden of oosten uitstrekt. De ligging van de sleuf en het kijkvenster beperkte de mobiliteit van de kraan in die mate dat geen uitbreiding in die richtingen mogelijk was.

Net ten zuiden van deze structuur is een cirkelvormige kringgreppel aangetroffen (sporen 23, 5.19 m TAW en 31, 5.24 m TAW) met een diameter van ongeveer 17 meter. De greppel zelf is donkergrijs tot zwart van kleur. Hij heeft een breedte van ongeveer 75 cm en een diepte van ongeveer 40 cm. Bij opschaven van het profiel boven de greppel blijkt duidelijk dat deze het esdek niet doorsnijdt.

De greppel is ondanks doorgedreven zoekwerk niet aangetroffen in sleuf 5. Op basis van een door Soresma gemaakte projectie (zie bijlage) is het erg waarschijnlijk dat de greppel sleuf 5 kruist. Mogelijk is er een opening in de greppel ter hoogte van sleuf 5 of was de greppel niet zichtbaar door de aanwezigheid van enkel recente grondsporen.

Afbeelding 6: Sporen 20 (5.10 m TAW) en 21 (5.13 m TAW), in proefsleuf 4.

Afbeelding 7: coupe kringgreppel in sleuf 6 (spoor 31, 5.24 m TAW). Door de snelle inspoeling als gevolg van de hoge grondwatertafel is de foto van slechte kwaliteit.

Afbeelding 8: kringgreppel in het kijkvenster bij sleuf 4. De pijlen duiden op enkele paalsporen van het gebouwtje net naast de kringgreppel.

5.3 Vondsten

Tijdens het onderzoek is geen relevant vondstenmateriaal aangetroffen. Zeker naar aanleiding van de waardevolle structuren in sleuven 4 en 6 is extra aandacht besteed aan het verzamelen van vondsten. De kringgreppel is in sleuf 6 bijna volledig omgespit, maar leverde geen vondsten op. Eén van de paalsporen van de structuur ten noorden van de kringgreppel is ook onderzocht. Ook deze leverde geen materiaal op.

6 **Besluit en waardering**

Op basis van de gevonden sporen en structuren is het duidelijk dat in het noordwesten van het plangebied waardevolle archeologische resten zijn aangesneden. Het gaat om een gebouw van minimaal 6 palen (misschien een 6-palige spieker) en een cirkelvormige kringgreppel. Deze laatste kan geïnterpreteerd worden als een grafmonument, maar kan ook een andere functie hebben.

Het onderzoek kon aantonen dat de beschreven resten bewaard zijn onder een afdekkend pakket (esdek?) dat op zijn beurt net onder de bouwvoor ligt. Onder het afdekkend pakket zijn geen resten aangetroffen van een oudere A-, E- of B-horizont. Dat houdt in dat het bovenste deel van de diepgaande sporen en mogelijks ondiepe sporen verdwenen zijn. De gevonden resten tonen aan dat nog voldoende van het bodemprofiel bewaard is om waardevolle resten te conserveren.

Het onderzoek kon geen uitspraak doen over de datering van de resten. Op basis van de aard van de sporen en de archeologische resten in de onmiddellijke omgeving van het plangebied is de kans erg groot dat het gaat om resten uit de IJzertijd/Romeinse tijd. Onderzoeken in de onmiddellijke omgeving tonen echter aan dat dit deel van Rumst, in een bocht van de Rupel, sinds de Steentijden een aantrekkingspool is geweest voor de mens.

Het onderzoek kon niet met zekerheid vaststellen tot waar de resten zich binnen het plangebied uistrekken. De bodemprofielen tonen aan dat in het westen van het plangebied meer graafwerken hebben plaatsgevonden. We schatten de waarden van het centrale en oostelijke deel dan ook hoger in.

7 **Aanbeveling**

Soresma beveelt in het plangebied vervolgonderzoek aan in de vorm van een vlakdekkend onderzoek. Gelet op de bodemkundige situatie adviseert Soresma dat het onderzoek zich beperkt tot het centrale en oostelijke deel van het plangebied. Dit komt neer op ongeveer 3460m².

Soresma adviseert aan dat bij vervolgonderzoek contact wordt gezocht met lokale specialisten, die in de onmiddellijke nabijheid en in de ruime regio veelvuldig archeologisch onderzoek hebben verricht. We denken hierbij aan Walter Sevenants (Triharch), Kathy Sas en Guido Cuyt (beide bereikbaar via Avra).

We wijzen de opdrachtgever op de wettelijke verplichting gebeurlijke archeologische vondsten, ook in de vrijgegeven delen, te melden bij het Agentschap Ruimte en Erfgoed.

8 Bijlage

- Sporenlijst
- Kaarten

spoor	proefsleuf	aard	vorm	kleur	opmerking
1	1	greppel	lineair	zwart, grijs, geel gevlekt	veel baksteen
2	1	greppel	lineair	zwart, grijs, geel gevlekt	
3	1	greppel	lineair	zwart, grijs, geel gevlekt	baksteen, glas
4	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
5	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
6	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
7	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
8	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
9	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
10	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
11	1	greppel	lineair	zwart, grijs, geel gevlekt	
12	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
13	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
14	1	greppel	lineair	zwart, grijs, geel gevlekt	
15	1	kuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
16	1	kuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
17	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
18	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
19	1	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
20	4	paalkuil	rond	grijs	
21	4	paalkuil	rond	grijs	
22	4	paalkuil	rond	grijs	
23	4	greppel	lineair	zwart, grijs	kringgreppel (gelijk aan spoor 31)
24	4	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	recent
25	4	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	recent
26	4	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	recent
27	4	paalkuil	rond	grijs	
28	4	paalkuil	rond	grijs	
29	4	paalkuil	rond	grijs	
30	4	paalkuil	rond	grijs	
31	6	greppel	lineair	zwart, grijs	kringgreppel (gelijk aan spoor 31)
32	6	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
33	6	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
34	6	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
35	6	paalkuil	hoekig	donkergrijs	
36	5	paalkuil	hoekig	donkergrijs	baksteenpuin, glas, beton
37	5	greppel	lineair	zwart, geel, grijs gevlekt	erg heterogeen
38	5	paalkuil	rond	grijs	mogelijk niet recent
39	5	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	
40	5	paalkuil	hoekig	grijsgeel gevlekt	

41	5	kuil	hoekig	grijs	veel baksteen
42	5	kuil	hoekig	grijs	
43	5	paalkuil	hoekig	geel, bruin, zwart gevlekt	
44	5	kuil	hoekig	blauw, grijs, zwart gevlekt	
45	5	paalkuil	hoekig	zwart geel, bruin gevlekt	
46	3	paalkuil	hoekig	zwart geel, bruin gevlekt	
47	3	paalkuil	hoekig	zwart geel, bruin gevlekt	
48	3	paalkuil	hoekig	zwart geel, bruin gevlekt	
49	3	greppel	lineair	zwart	veel baksteen
50	2	greppel	lineair	zwartgrijs	veel baksteen
51	2	greppel	lineair	grijs	
52	2	kuil	hoekig	grijs	
53	2	kuil	hoekig	grijs	
54	2	paalkuil	hoekig	zwart en geel gevlekt	
55	2	kuil	hoekig	zwart en geel gevlekt	veel baksteen
56	2	paalkuil	hoekig	zwart en geel gevlekt	
57	2	paalkuil	hoekig	zwart en geel gevlekt	
58	2	kuil	hoekig	zwart en geel gevlekt	kan ook paalkuil zijn
59	2	kuil	onbekend	grijs	

Algemeen Overzicht

Kaartnummer 1

verklaring

- Moederbodem
- Spoor
- Verstoring
- Profiel
- Topografische kaart
- Niet toegankelijk
- Plangebied

verklaring

verklaring

verklaring

verklaring

verklaring

verklaring

verklaring

verklaring

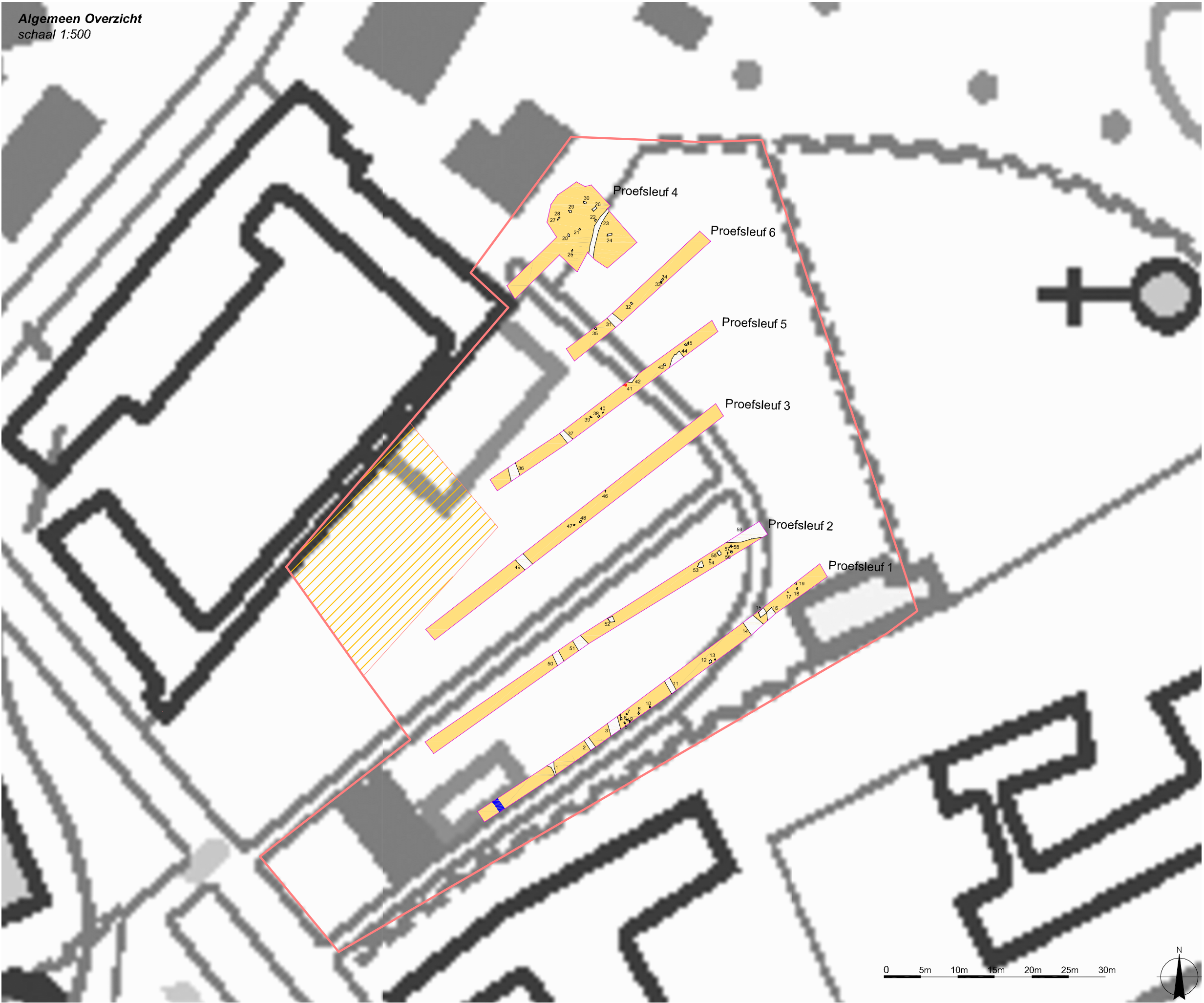
verklaring

schaal 1:500

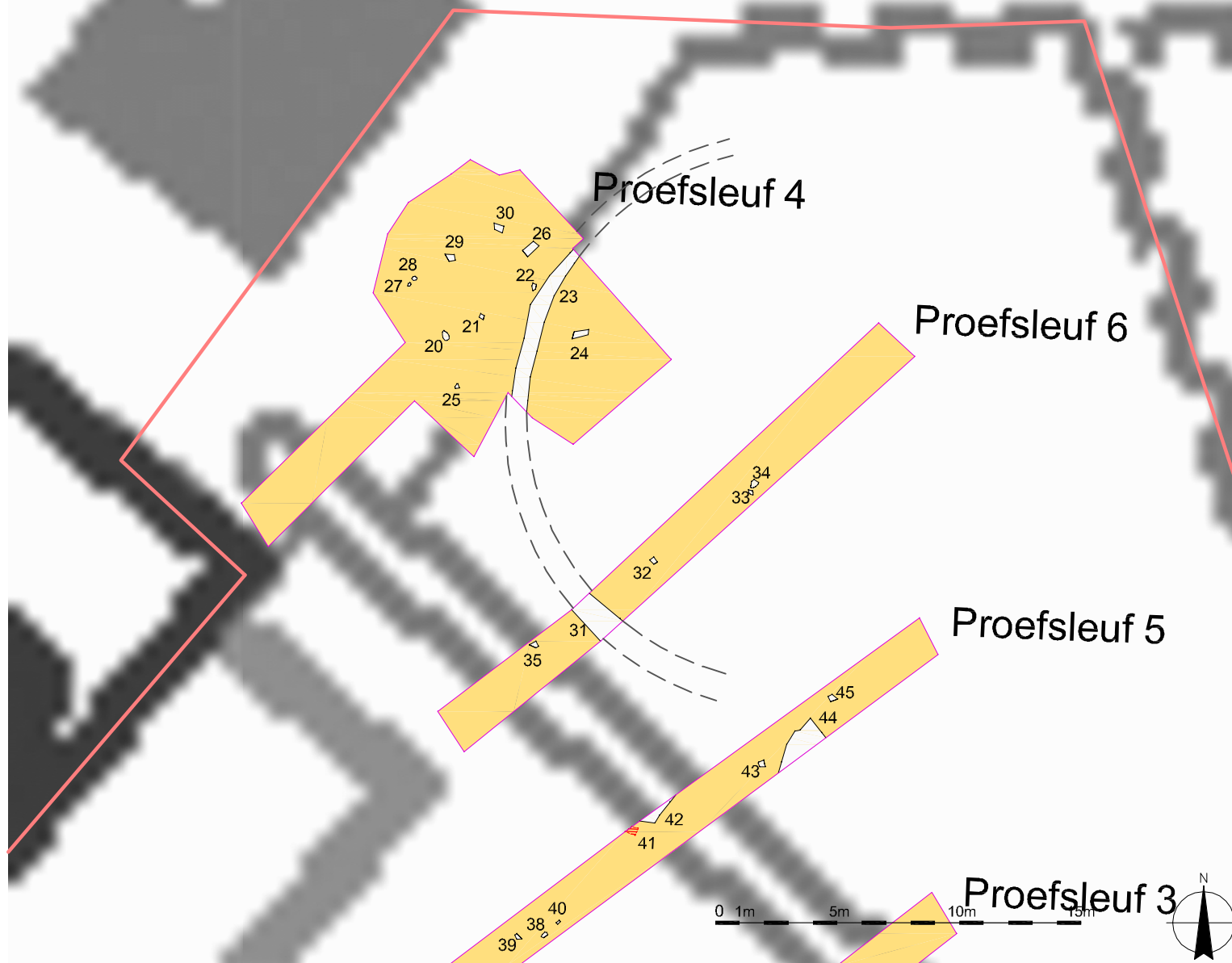
formaat A3

datum 08-03-2010

doc.nr. dim/205167.dwg

Detail PS 4 en 6
schaal 1:250

Proefsleufonderzoek Schoolstraat
Gemeente Rumst
VMSW

Detail PS 4 en 6

Kaartnummer 3

verklaring

 Moederbodem

 Spoor

 Verstoring

 Profiel

 Vermoedelijk verloop spoor

 Topografische kaart

verklaring

schaal 1:250

formaat A4

datum 08-03-2010

doc.nr. dim/205167.dwg

Advieskaart
schaal 1:1000

Proefsleufonderzoek Schoolstraat
Gemeente Rumst
VMSW

Advieskaart

Kaartnummer 2

verklaring

- Moederbodem
- Spoor
- Verstoring
- Profiel
- Advieszone
- Topografische kaart

verklaring

schaal	1:1000
formaat	A4
datum	08-03-2010
doc.nr.	dim/205167.dwg